

Toutes ces expressions qui le rapportent à quelque terme, qui le fixent à un certain lieu, sont impropres et indécentes. Où est-il donc? Il est, et il est tellement, qu'il faut bien se garder de demander où. Ce qui n'est qu'à demi, ce qui n'est qu'avec des bornes, est tellement une certaine chose, qu'il n'est que cette chose précisément : pour lui, il n'est précisément aucune chose singulière. Il est l'Être, ou pour dire encore mieux, en disant plus simplement, il est; car moins on dit de paroles, plus on dit de choses. Il est : gardez-vous bien d'y rien ajouter. »

Hinc patet simplicitatem Dei ipsiusque immensitatem sibi minime contradicere, ejus ad omnes creaturas præsentiam nullo modo ad sensum corporeæ et localis præsentia intelligendam esse, nec hanc immensitatem esse ipsum spatium, quod jam supra impugnavimus. Neque dicatur repugnare Deum esse *substantialiter* præsentem in sordidis locis, in flagitiosissimis peccatoribus : nam Deus prorsus impassibilis, nullum experitur incommodum nec ullo modo maculatur ex eo quod *substantialiter* sit præsens in locis pollutis, in peccatoribus fetidis. Sic radii solis foedissima illuminant loca, nec ideo cessant esse mundi, puri et nitidi.

CAPUT OCTAVUM.

DE INTELLIGENTIA ET SCIENTIA DEI.

Intelligere, judicare, ratiocinari et scire, sunt operationes diversæ in nobis, quia mens nostra, utpote finita, diverse operatur circa objecta. Verum unico intuitu Deus omnia conspicit et penetrat : apud ipsum intelligere et scire sunt quid unum et idem.

Deum esse summe intelligentem clamant aperte ipsius opera, Scripturæ et Patrum testimonia; v. g.,

Deus scientiarum Dominus est; et ipsi præparantur cogitationes (I Reg., II, 3) : « Absit ut dubitemus » quod ei notus sit omnis numerus, *cujus intelligentiæ*, ut in Psalmo canitur, *non est numerus.* » (S. Aug., *De Civ. Dei*, l. 12, cap. 18.)

Hinc plurima apud omnes habentur ut certa nempe :

1° *Certum est* Deum perfectissima scientia seipsum videre et cognoscere; sed sibi soli ita notus est, ut nulla alia intelligentia eum sic comprehendere potest; quod sic exprimit B. Paulus, I Cor., II, 11 : *Quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus Dei.*

2° *Certum est* Deum omnia præterita cognoscere : quod enim Deus vidit oblivisci non potest, alioquin mutaretur et imperfectus esset : atqui præterita vidit, siquidem in conspectu ejus facta sunt.

3° *Certum est* Deum præsentia, etiam secretissima, ut occultas mentis nostræ cogitationes cognoscere : nam *Omnia corda scrutatur Deus, et universas mentium cogitationes intelligit* (I Paralip., xxviii, 9) : *Scrutans corda et renes Deus* (Ps. vii, 10). Aliunde, cum sit ubique præsens, nihil ex iis quæ existunt ipsum latere potest.

4° *Certum est* Deum omnia possibile noscere : nam *Domino Deo antequam crearentur omnia sunt cognita* (Ecl., xxiii, 29), *et vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt* (Rom., vi, 17). Præterea possibile operari potest, alioquin essent simul possibile et impossibile : at ignota operari non posset. Aliunde, si ea actu non cognosceret, nunquam ea cognoscere posset; nulla enim excogitari potest causa a qua talem notitiam acciperet. Insuper perfectus non esset, cum limitaretur in scientia; nec immutabilis, siquidem novas acquireret notiones, novaque iniret consilia.

Quomodo Deus cognoscat possibile ignoramus : ea unico intuitu videt. Potestne illa numerare absolute? Existeret infinitus numerus, quod tamen admitti nequit; nec magis existere potest in notione Dei numerus indefinitus, quia scientia Dei limitaretur :

novum igitur in Deo, circa hoc punctum, profundum admittendum est mysterium.

5° *Certum est* etiam Deum futura necessaria cognoscere : ea quippe dicuntur futura necessaria quæ ex legibus a Creatore statutis necessario fluunt, ut tempestates, pluvia, tonitrua, etc. Atqui dici non potest Deum futuros hujusmodi effectus ex legibus ab ipso conditis profluentes ignorare, aut aliquando ignorasse.

Cuncta hæc libenter nobiscum admittunt deistæ : at plurimi scientiam futurorum contingentium in Deo cum humana libertate conciliari non posse arbitantes, horum notitiam Deo abnegarunt, ut imprimis Cicero, quem S. Aug. scite, pro more suo, in opere *de Civ. Dei* confutat; vel docuerunt Deum futura libera conjecturaliter tantum cognoscere, qui hæc veritatem determinatam non habent. Ita *Sociniani*. Alii, e contra, ut Joannes Hus, dixerunt præscientiam Dei, cum sit infallibilis, libertatem hominis tollere.

Alii insuper distinguunt inter futura libera absoluta, id est quæ certo exsistura sunt, et futura conditionata, quæ, scilicet, posita conditione, existerent, et, defectu conditionis, nunquam de facto exsistura sunt; v. gr., si tu in tali circumstantia positus fuisses, hæc aut illa fecisses, etc.

Catholici unanimi voce docent, tanquam de fide, Deum optime cognoscere futura libera, tum absoluta, tum conditionata.

PROPOSITIO PRIMA.

Deus ab æterno infallibiliter cognoscit futura libera absoluta.

Prob. 1° *ex Script. sacra.* Ps. cxxxviii, 3: *Intellexisti*

cogitationes meas de longe : semitam meam et funiculum meum investigasti, et omnes vias meas prævidisti. Apud Daniel, xiii, 42, Susanna, injuste accusata, dicit Deo : *Deus æternæ, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me.* Joan., vi, 65 : *Sciebat ab initio Jesus qui essent non credentes, et quis traditurus esset eum.* Ergo 1°, etc.

Prob. 2° *ex SS. PP.* Tertull. adversus Marcionem, l. 2, cap. 5, p. 384 : « De præscientia vero quid dicam? quæ tantos habet testes, quantos fecit (*Deus*) » prophetas. » S. Aug., *de Civ. Dei*, l. 5, cap. 9, t. VII, col. 123, Ciceronem confutans, ait : « Nos adversus » istos sacrilegos ausus atque impios, et Deum dicimus omnia scire, antequam fiant, et voluntate nos » facere quidquid a nobis non nisi volentibus fieri » sentimus et novimus. » Ergo, etc.

Prob. 3° *ex ratione.* 1° Ex probatis, Deus est summe perfectus et immutabilis : atqui talis non esset, si futura libera non nosceret; quotidie enim novas cognitiones acquireret, sicque periceretur et mutaretur. Insuper ille non est summe perfectus, quò alter perfectior excogitari potest : at, si Deus futura libera certo non cognosceret, aliud ens ipso perfectius excogitari posset, nempe ens cuncta futura cognoscens. Si enim futurum per conjecturam prævidere perfectio sit in homine, quanto magis perfectum est omnia futura libera infallibiliter cognoscere. Ergo, etc.

Ratio autem hujus argumentationis ex ipsa Dei æternitate repetenda est. Deus ab æterno infinitam habet præminentiam qua omnia tempora simul et immutabiliter amplectitur, ita ut nihil proprie sit oculis ejus præteritum vel futurum, sed omnia præsentia. Unde non est in Deo *præscientia* vel prævisio, stricte loquendo, sed *scientia*, qua uno intuitu quidquid pro nobis futurum est jam sibi ut præsens conspicit.

Ratio illa valde inservit ad solvendas difficultates.

2° Consensus unanimes et constans populorum, qui

a præjudiciis vel cupiditatibus oriri non potuit, est motivum certum judicandi : atqui omnes populi admirerunt Deum cognoscere futura libera ; nam omnes habuerunt oracula divina quibus futura libera prænuntiabantur. Ille consensus oriri non potuit a præjudiciis, quæ ita generalia esse non potuissent, nec a cupiditatibus cui præscientia Dei adversatur. Ergo, etc.

Similiter, et propter easdem rationes, Deus ab æterno infallibiliter cognoscit cogitationes hominum præsentés et futuras.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Quod a Deo prævidetur, necessarium est : ergo Deus futura libera non prævidet, aut non sunt libera.

R. 1°. Hic in mentem revocandum est quod pluries notavimus, scilicet, veritates clare demonstratas non ideo negandas esse quia eas secum conciliare non possumus : probavimus autem Deum futuras actiones et cogitationes hominum infallibiliter cognoscere ; demonstrabimus infra hominem vera libertate gaudere. Ergo concludere debemus futuras actiones hominum esse simul certo prævisas et tamen liberas.

R. 2°. Nego ant. Quod enim a Deo prævidetur, non ideo necessarium est, si præscientia Dei actionibus prævisis nullam imponat necessitatem : atqui præscientia Dei, etc. Non ideo enim actiones hominum futuræ sunt quia Deus eas prævidet, sed Deus eas prævidet quia futuræ sunt, et quia futuræ sunt libere, sic eas futuras esse prævidet : ita S. Hieronymus in cap. xxvi Jeremiæ, t. III, col. 653 : « Non enim ex eo quod » Deus scit futurum aliquid, id circo futurum est ; sed » quia futurum est, Deus novit, quasi præsciis futurorum. » Ergo, etc.

Inst. 1°. Illud necessarium est quod non potest non evenire : sed quod Deus prævidet non potest non evenire. Ergo, etc.

R. Nego min. Ut enim quod Deus prævidet possit non evenire, sufficit ut in agente remaneat potestas ab actu præviso abstinendi : atqui, non obstante divina præscientia, vel melius, ut diximus, scientia, remanet in agente potestas ab actu præviso abstinendi ; nam divina scientia non lædit libertatem, sed illius exercitium supponit. Imo, ut observat S. Augustinus (*de libero arb.*, l. 3, c. 3), nedum scientia Dei libertatem nostram destruat aut lædat, illam, e contra, quodam modo assecurat. Videt enim Deus nos hæc vel illa libere agere ; atqui scientia Dei falli non potest : ergo certum est nos in his vel in illis actionibus esse liberos. Ergo, etc.

Inst. 2°. Deus falli non potest : ergo quod prævidet futurum, non potest non evenire.

R. Nego conseq. Deus enim falli non posset, nisi in quantum ipsius scientia desineret esse objecto suo conformis : atqui, licet quod Deus prævidet potuerit in se non evenire et fiat pro arbitrio agentis, non ideo ipsius scientia desinit esse objecto suo conformis ; nam divina prævisio supponit exercitium ipsius libertatis, et ei ordine rationis consequens est. Respectu Dei, objectum præscientiæ est actio libera, ipsi insuper semper præsens, propter ejus simultaneam æternitatem, sicut notavimus. Objectio igitur supponit falsum, et in eo præcipue peccat, quod paritatem statuat inter scientiam divinam et nostrum concipiendi ac cognoscendi modum adeo imperfectum. Ergo, etc.

Inst. 3°. Si actus prævisus non eveniret, falleretur Deus : ergo si possit non evenire, falli potest Deus.

R. Distinguo consequens si possit non evenire etiam consequenter, ordine rationis, præscientiæ Dei, *concedo* ; antecedenter et attenda sola agentis libertate, *nego*. Ratio patet ex dictis in solutione instantiæ præcedentis.

Inst. 4. Si quod Deus prævidet possit non evenire, supponi potest non evenire : at in ea hypothesi falle-

retur Deus : ergo si quod prævidet possit non evenire, falli potest.

R. Nego maj. Nam duæ hypotheses sese mutuo destruentes admitti nequeunt : at quod Deus prævidet futurum supponi non potest non evenire, quin admittantur hypotheses sese mutuo destruentes ; nam idem actus supponitur simul futurus et non futurus ; futurus quidem, cum a Deo prævideatur, et tamen non futurus, cum ex altera parte non eventurus supponatur. Ergo, etc.

Inst. 5º. *Possibili posito in actu, nihil sequitur absurdi.* Ita fert axioma ab omnibus receptum. Ergo si actus a Deo prævisus possit non evenire, supponi potest illum reipsa non evenire.

R. Dist. axioma. Possibili posito in actu, nil sequitur absurdi, modo contraria hypothesis non præcesserit, *conc.* ; secus, *nego.* Itaque, cum duæ hypotheses contrariæ admitti nequeant, si semel admissum sit actum fuisse prævisum ut futurum, jam supponi non potest illum non eventurum, quamvis possit non evenire. Sic, v. g., possibile est Petrum non ambulare : at supposito quod deambulaturus sit, supponi non potest illum deambulaturum non esse. Ergo, etc.

Inst. 6º. Potentia quæ in actu supponi non potest sine absurditate, non est vera potentia. Ergo, etc.

R. Dist. ant. Non est vera potentia, si independenter a qualibet hypothesis, in actu supponi non possit sine absurditate, *conc.* ; si hæc impotentia ab anteriori hypothesis posteriore destruenta veniat, *nego ant.* Ratio distinctionis patet ex dictis. Porro res ita se habet ; ideo enim potentia ab actu præviso abstinendi supponi non potest in actu, quia actus oppositus jam supponitur. Ergo, etc.

Obj. 2º. Hæc scientia Deo tribui non debet, ex qua sequeretur socordia hominum circa salutem : at si admittatur Deum futura libera certo cognoscere, inde sequeretur, etc. Ergo, etc.

R. Nego min. Nam scientia Dei speculativa est, et

in futuras hominum actiones non influit, ut probavimus. Ergo, etc.

Inst. Posita infallibili Dei præscientia, sic unusquisque ratiocinari potest : Deus ab æterno prævidet me salvatum vel damnatum iri : at si prius, quidquid fecerim, salvabor ; si posterius, quidquid egerim, damnabor. Ergo, etc.

R. 1º. Absurdum illud argumentum non tantum circa salutem, sed circa quaslibet res futuras et ab operibus nostris pendentes similiter confici potest. Sic ratiocinabitur ægrotans : Deus certo prævidet me sanitatem recuperaturum, vel non recuperaturum esse : si prius, etiamsi venenum haurirem, sanabor ; si posterius, quidquid tentaverim, non convalescam ; valeant ergo medici et medicamenta ; pereant pharmacopolæ. Ex eodem principio arator, terram non coleret, miles non pugnaret, mercator otiosus maneret, etc. Atqui nemo non videt quam hæc sint absurda. Ergo, etc.

R. 2º. Nego min. Ideo quippe ab æterno salvandus vel damnandus præscitus sum, quia simul præscitus sum bene vel male victurus : præscitus sum autem bene vel male victurus, quia bonum vel malum ex libera electione amplexurus sum : si ergo libertate bene utar, salvus ero ; sin autem, damnabor. Standum est igitur huic B. Petri monito : *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis* (II Epist. I, 10).

PROPOSITIO SECUNDA.

Deus ab æterno infallibiliter cognoscit etiam futura conditionata.

Prob. ex Scriptura sacra, Patrum testimoniis, et ratione.

1º Ex Script. sacra. I Reg., XXIII, 10, David, cum rescivisset Saülẽm propositum habere cum exercitu veniendi ad Ceilam ubi tunc erat, Dominum consuluit,

dicens : *Domine Deus Israël, audivit famam servus tuus, quod disponat Saül venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me : si tradent me viri Ceilæ in manus ejus, et si descendet Saül, sicut audivit servus tuus, Domine Deus Israël, indica servo tuo. Ait Dominus : Descendet... tradent.* Ibi certe agebatur de futuro conditionato, si nempe, ex hypothesi quod Saül descenderet, viri Ceilæ traderent David in manus ejus.

Sap., iv, 11 : *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Noverat ergo Deus mutationem et fictionem futuram fuisse in justo, si longius vixisset.

Matth., xi, 21 : *Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaïda, quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent.* Sciebat ergo Christus quid contigisset in hypothesi quæ locum non habuit. Ergo 1º, etc.

2º *Ex testimoniis Patrum*, qui hanc scientiam in Deo omnes, data occasione, agnoverunt. Sic S. Aug., lib. *de Dono persever.*, cap. 9, t. X, col. 381, ubi ostendit absurdum esse dicere judicandos esse mortuos de peccatis quæ perpetraturi fuerint si vixissent, dicit : « Certe poterat illos Deus, præsciens esse lapsuros, » antequam id fieret, auferre de hac vita. » Ergo supponit Deum perfecte noscere futura etiam conditionata. Ergo 2º, etc.

3º *Ex ratione.* 1º Deus utpote infinitus in scientia, cognoscere debet quidquid cognoscibile est : at futura libera conditionata sunt possibilea, siquidem representari possunt in mente ut cognita. 2º Si Deus ea non cognosceret, ipsius scientia non esset infinita, cum sub eo respectu limitaretur, et perfectior fingi posset, videlicet qui talia futura non ignoraret. 3º Dicendum foret Deum prævidere non posse quid acturi essent homines, si hæc vel illa naturæ aut gratiæ præstaret auxilia, si eos in talibus vel talibus circumstantiis constitueret, si diutius viverent, etc.; quod evidenter perfectioni Dei repugnat. Ergo 3º, etc.; aliunde, etc.

Objicitur hæc futura non habere veritatem determinatam, cum pendeant a conditione nunquam ponenda. *Respondetur* autem ea habere veritatem conditionalem, id est verum esse ea futura, si conditio poneretur, ac consequenter Deum ea videre inter futura a tali vel tali conditione dependentia.

De medio scientiæ Dei.

Quamvis homines etiam doctiores prorsus ignorent modum propriæ scientiæ suæ; v. gr., quomodo, in quo medio videant objecta physica, in quo objecta pure intellectualia, determinare tamen voluerunt modum scientiæ Dei, aliaque subtilissima captum nostrum longe superantia. Quædam tantum hic paucissimis verbis annotare volumus, per modum historiæ potius quam doctrinæ.

1º Aliud est rem aliquam cognoscere in se, aliud est eam cognoscere per aliud : sic propriam existentiam nostram cognoscimus in se, et Dei existentiam per creaturas.

2º Deus seipsum cognoscit in se, et non per aliud proprias perfectiones videt immediate.

3º Res existentes videt in seipsis; quia omnia quæ sunt, ipsius oculis nuda et aperta sunt.

4º Quoad res possibilea, quidam volunt Deum eas cognoscere in sua omnipotentia; alii in sua essentia, vel in ideis suis, quæ sunt velut omnium rerum archetypi; alii in Verbo suo per quod omnia facta sunt et in quo omnia possibilea sunt; alii denique in seipsis, quia res mere possibilea habent per se veritatem et cognoscibilitatem.

5º Circa futura necessaria nulla movetur difficultas : omnes consentiunt Deum ea in decretis suis conspiciere.

6º De futuris liberis absolutis non sic unanimiter affirmant theologi. Thomistæ volunt Deum ea videre in decretis suis prædeterminantibus, quibus ita moturus

est voluntates ut eas efficaciter determinet ad libere volendum. Molinistæ, a Ludovico Molina, e Societate Jesu, anno 1535, in Hispania nato, sic dicti, præmotionem physicam ut libertati humanæ adversam rejicientes, tenent Deum ea videre in seipsis tanquam futuris, quia sub hoc respectu habent veritatem determinatam. Augustiniani, ita vocati quia doctrinæ S. Augustini se adhærere profitentur, dicunt Deum prævidere supernaturalia libera in suis decretis de danda gratia efficaci, et naturalia in seipsis, seu in libera voluntatis determinatione. Alii, contententes omnia quocumque modo futura, eo ipso quod futura sint, æternitati correspondere, inferunt Deum totam æternitatem contemplando, præterita, præsentia et certo futura unico intuitu videre tanquam sibi præsentia, quia respectu ipsius nihil est præteritum aut futurum.

7º Ubi igitur de assignando medio quo Deus cognoscit futura conditionata, longiores adhuc et obscuriores sunt theologorum disputationes, quas hic nec referendas esse judicamus. Legant, qui voluerint, Tournely aliosve theologos.

Sequentia S. Aug. (*Enar. in Ps. XLIX, t. VI, col. 454*) verba semper retineamus, et dicamus cum illo: « Apud » quem summa potestas est, summa et secreta cognitio est. Tribuamus hoc Deo, laudentes Deum. Non » audeamus dicere: Quomodo novit Deus... hoc solum » dico: Non sic cognoscit ut homo, non sic cognoscit » ut angelus: et quo modo cognoscit dicere non audeo, quoniam et scire non possum. »

De divisione scientiæ Dei.

Scientia Dei, respectu ipsius intelligentiæ spectata, est unica, simplex et invariabilis: -ratione vero objectorum quæ attingit, plures admittit divisiones.

Dividitur 1º in necessariam et liberam. *Necessaria* habet pro objecto Deum ipsum, rerum essentias, seu

omnes veritates æternas et invariabiles. *Scientia libera* respicit contingentia.

Dividitur 2º in scientiam *approbationis*, qua Deus cognoscit bona quæ approbat; et scientiam *improbationis*, qua novit mala quæ improbat.

Dividitur 3º in scientiam *simplicis intelligentiæ*, quæ versatur circa possibilia, et scientiam *visionis*, quæ attingit res existentes aut existuras.

Quoniam autem hæc divisio scientiam futurorum conditionatorum complecti non videtur, plurimi theologo aliiud excogitarunt scientiæ genus, cui nomen *scientiæ mediæ* imposuerunt: hæc quippe scientia quasi medium tenet locum inter simplicem intelligentiam et visionem, quia futura conditionata sunt plus quam mere possibilia, et minus quam realiter existentia.

De hac scientia acriter et fuse olim disputatum est inter Thomistas, qui eam negabant, et alios theologos, qui eam totis viribus tuebantur. Ex utraque parte multa scripta sunt valde subtilia, obscura et prorsus inutilia, quæ certe nec volumus indigitare. Si quis harumce disputationum aliquam obtinere desideraverit notionem, consulat Tournely; v. g., et Billuart adversus eum pugnantem.

De usu scientiæ Dei.

Hic quærere solent theologo an et quomodo scientia Dei sit causa rerum.

Notant eam duplici modo in existentiam rerum influere posse, videlicet directive aut effective: *directive*, potentiam agentem illuminando et in operibus suis dirigendo; *effective*, imperando et rebus existentiam tribuendo.

Thomistæ, opinantes res omnes, etiam liberas determinationes nostras, ideo futuras esse, quia Deus eas influxu suo prædeterminat physice, affirmant illum eas ab æterno videre in suis decretis visione seu scien-

tia approbationis efficaci et in tempore fixo existentiam tribuenti aut determinanti : sicque, juxta ipsos, scientia Dei est causa rerum *effectrix*.

Alii vero omnes docent hanc scientiam esse duntaxat causam rerum *directricem*.

Quidquid sit, certum est Deum cæco impulsu non agere, sed omnia perfecte cognoscere antequam ea faciat, eaque scite et sapienter, secundum beneplacitum suum facere. Unde Psalmista, Ps. ciii, 24 : *Quam magnificata sunt opera tua, Domine. Omnia in sapientia fecisti*; Ps. cxxxv, 5 : *Qui fecit cælos in intellectu*.

CAPUT NONUM.

DE SAPIENTIA DEI.

PROPOSITIO.

Deus est summe sapiens.

Prob. 1°. Sapientia, quantum eam cognoscere possumus, in eo consistit ut finis bonus semper intendatur, et media ad hunc finem assequendum aptissima eligantur : atqui hujusmodi sapientiam in gradu infinito Deus necessario possidet. Deus enim est summe perfectus : porro sapientia sic intellecta vera est perfectio ; quicumque enim inter agendum nullum sibi proponeret finem, aut insulsa eligeret media ad hunc finem assequendum, certe non haberetur ut perfectus. Ergo, etc.

2° Ille est sapiens qui evidentissimos sapientiæ characteres in cunctis operibus suis impressit : atqui Deus evidentissimos sapientiæ characteres, etc. Ubi-que enim videmus in mundo fines intentos et media ad eos consequendos aptissime disposita : porro sapientia Dei finita et imperfecta esse non potest, quia nulla esse potest ratio cur limitaretur. Ergo concludendum est Deum esse summe sapientem, et sic perpetuo exhi-

betur in Scriptura, ut sapientissimus et fons omnis sapientiæ : *Si quis autem vestrum indiget sapientia, inquit B. Jacob., 1, 5, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter.*

CAPUT DECIMUM.

DE SANCTITATE ET VERITATE DEI.

PROPOSITIO.

Deus est summe sanctus et verus.

Prob. 1°. *Script. sacra.* Exod., xix, 2 : *Sancti estote, quia ego sanctus sum.* Is., vi, 3 : *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, etc.* Ergo 1°, etc.

Prob. 2°. *Ratione.* Ille summe est sanctus qui peccato nunquam commaculari potest illudque summo odio prosequitur ; et verus, qui nunquam falli aut fallere potest : atqui hoc utrumque attributum Deus necessario habet. 1° *Nullo peccato commaculari potest* ; non concipitur enim peccatum nisi quatenus est rebellio erga Deum, unde ipse peccare non potest. Insuper, illud summo odio prosequitur, quia ordinem moralem necessario diligit. Ergo, etc. 2° *Nec falli nec fallere potest* ; si enim falleretur, limitatus esset ac proinde imperfectus ; si falleret, vitiosus esset, quia fallacia, juxta omnes, est vitium. Porro dici non potest Deum esse vitiosum. Ergo, etc.

CAPUT UNDECIMUM.

DE BONITATE ET BEATITUDINE DEI.

PROPOSITIO.

Deus est summe bonus et beatus.

Prob. 1°. *Ex Script. sacra.* Ubique in paginis

sacris bonitas Dei celebratur, et Propheta regius, præsertim Ps. cxxxv, iterum atque iterum invitat omnes ad confitendum Domino *quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus*. I, Tim., 1, 11, Deus dicitur beatus: *Secundum Evangelium glorie beati Dei*. Item vi, 15, ejusdem Epistolæ: *Beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium*. Ergo 1º, etc.

Prob. 2º. *Ex ratione*. 1º *Deus est summe bonus*. Qui fons est omnis bonitatis, est summe bonus: atqui Deus est fons omnis bonitatis, solus enim est ens necessarium, et quælibet alia entia ab ipso procedunt; nulla igitur possibilis est bonitas, nisi quatenus est in Deo. Ergo infinite est bonus. Præterea, ille est bonus qui libere et sine ulla utilitate propria creaturas innumeris beneficiis cumulat: atqui Deus innumeris beneficiis creaturas cumulat ut patet; libere sic agit, cum in actibus suis externis nulla necessitate sit restrictus; sine ulla utilitate propria ad hæc beneficia concedenda sese determinat, quia sibi sufficit, et a quolibet alio ente est independens: ergo revera bonus est. Sed quidquid est in Deo, est infinitum; Deus igitur est summe bonus, quamvis ipsius bonitas finite tantum in creaturis luceat. Unde, sicut jam advertimus, non tenetur summum bonum creaturis suis concedere, nec omnibus æqualia fundere beneficia: sufficit ut, ex parte sua, det illis existentiam meliorem quam non-existentiam.

2º *Deus est summe beatus*. Beatitudo enim consistit in placida fruitione boni. Qui ergo placide summo bono fruitur, summe est beatus: atqui Deus summo bono placide fruitur. Summum bonum quippe habet in se, et nulla causa eum in fruitione infiniti hujus boni perturbare potest. Ergo, etc.

CAPUT DEODECIMUM.

DE JUSTITIA DEI.

Essentiale dari discrimen inter bonum et malum morale demonstrabimus infra; nunc autem, hac veritate iterum supposita, sit.

PROPOSITIO.

Deus est summe justus.

Prob. 1º. *Ex Script. sacra*. Nihil crebrius legitur in Scriptura quam hujusmodi veritas, scilicet Deum esse justum, criminis ultorem et virtutis remuneratorem. *Reddet unicuique secundum opera ejus*. Matth., xvi, 27, et ad Rom., 11, 11).

Prob. 2º. *Ex ratione*. Justitia Dei, prout eam apprehendimus, in eo sita est ut bonos et malos pari oculo non cernat, sed pro meritis vel culpis eos remuneret aut puniat: atqui certum est Deum indifferenti oculo bonos et malos non cernere, sed pro meritis aut culpis eos remunerare vel punire. Justitia enim sic intellecta, certe est perfectio: atqui omnis perfectio est in Deo modo infinito: ergo Deus summe est justus, ac proinde ipsius judicia respectu nostri sunt *abyssus multa* (Ps. xxxv, 7).

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

DE DIVINA PROVIDENTIA.

Nomine divinæ Providentiæ intelligitur actus quo Deus universitati rerum jugiter est præsens eamque regit ac gubernat, tum in ordine physico, tum in ordine morali.